

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับบทบาทในครอบครัว
ของผู้พิพากษาศาลอาญา ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูล

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความฉลาดทางอารมณ์ของ
ผู้พิพากษา บทบาทในครอบครัวของผู้พิพากษา ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับ
บทบาทในครอบครัวของผู้พิพากษาศาลอาญา

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

ลักษณะการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ/สำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ
ข้าราชการตุลาการที่ปฏิบัติหน้าที่พิจารณา พิพากษาคดีในศาลอาญาที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่ง
ผู้บริหารศาล (อธิบดี รองอธิบดี เลขานุการศาล)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการศึกษา
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้ผ่านการ
ตรวจสอบด้านเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของ
เครื่องมือด้วยวิธีของครอนบาชแอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความ
ฉลาดทางอารมณ์เท่ากับ 0.820 และแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ .879 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ
บทบาทในครอบครัวของผู้พิพากษาเท่ากับ 0.809 โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 6 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงาน

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์ต่อคู่สมรส

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์ต่อบุตร

ส่วนที่ 5 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทสามีภรรยา

ส่วนที่ 6 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทบิดามารดา

ซึ่งผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทำหนังสือถึงอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรี ในการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อทำการทดสอบแบบสอบถาม (Pretest) ผู้ศึกษานำแบบสอบถามพร้อมด้วยซองปิดผนึก จำนวน 15 ฉบับ และหนังสือดังกล่าวไปยื่นถึงอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรี โดยผ่านทางเลขานุการและได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามมาจนครบถ้วน

ส่วนการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ผู้ศึกษาทำหนังสือถึงอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล พร้อมนำแบบสอบถาม จำนวน 153 ฉบับ และนำไปยื่นโดยผ่านทางเลขานุการ และได้รับความอนุเคราะห์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 **ลักษณะทางประชากร** กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้พิพากษาชาย มีสถานภาพสมรสแล้วเป็นระยะเวลามากกว่า 18 ปี มีการศึกษาจบระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 45.58 ปี ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ระหว่าง 11-15 ปี มีตำแหน่งผู้พิพากษาศาลอาญา

1.3.2 **ความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงาน** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การตั้งใจอย่างแน่วแน่ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.96 รองลงมา ได้แก่ การสื่อสารด้วยความยืดหยุ่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81

1.3.3 **ความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรส** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรสโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การเห็นใจผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.31 รองลงมาได้แก่ การมีความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22

1.3.4 **ความฉลาดทางอารมณ์ต่อบุตร** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางอารมณ์ต่อบุตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การรู้จักผ่อนคลายเป็นค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.56 รองลงมาได้แก่ การเห็นคุณค่าในตัวเองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46

1.3.5 บทบาทในครอบครัว-บทบาทสามีภรรยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีบทบาทสามีภรรยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านความไว้วางใจมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.48 รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47

1.3.6 บทบาทในครอบครัว-บทบาทบิดามารดา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีบทบาทบิดามารดาโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.63 รองลงมาได้แก่ บทบาทด้านการใช้เวลาว่าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38

1.3.7 ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับบทบาทในครอบครัว พบว่า โดยภาพรวมความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานของผู้พิพากษาศาลอาญาไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทสามีภรรยาและการแสดงบทบาทบิดามารดา แสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานของผู้พิพากษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทสามีภรรยาและบทบาทบิดามารดา

ในขณะที่ความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรสของผู้พิพากษาศาลอาญามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทสามีภรรยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และความฉลาดทางอารมณ์ต่อบุตรของผู้พิพากษาศาลอาญามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทบิดามารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 แสดงว่ายอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรสของผู้พิพากษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทสามีภรรยา และความฉลาดทางอารมณ์ต่อบุตรของผู้พิพากษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทบิดามารดา

2. อภิปรายผล

จากผลของการศึกษา ผู้ศึกษาขออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสมมติฐานของการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้พิพากษาศาลอาญา

2.1.1 ความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานของผู้พิพากษาศาลอาญา

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.26 (ตารางที่ 4.4) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.96 รองลงมาคือ การสื่อสารด้วยความยืดหยุ่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 ทั้งนี้ น่าจะมีผลมาจากหลาย ๆ ปัจจัยอันได้แก่

1) การมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพน่าจะมีส่วนสำคัญ เพราะเหตุว่าก่อนที่ผู้พิพากษาจะตัดสินใจเลือกประกอบวิชาชีพนี้ น่าจะต้องมีการศึกษารับรู้ถึงลักษณะงานที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งได้แก่ การดำเนินกระบวนการพิจารณา การสืบพยาน การไต่สวนวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท โดยพิเคราะห์พยานหลักฐานต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล และต้องปฏิบัติหน้าที่ท่ามกลางคู่ความและผู้เกี่ยวข้องเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง จึงต้องประเมินตนเองในขั้นต้นได้ว่าสามารถรับสภาพที่ต้องเผชิญกับสภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ท่ามกลางความขัดแย้งของคู่กรณีได้ นอกจากนี้ ยังต้องรับรู้ถึงค่าตอบแทนที่ได้รับ และรับได้กับการมีรายได้พอสมควรแก่การดำรงชีพ สมฐานะ ไม่เดือดร้อนภายใต้ปรัชญาการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีความพึงพอใจในตำแหน่งหน้าที่ที่มีเกียรติและได้รับการยอมรับในสังคม ซึ่งรายได้ค่าตอบแทนที่เป็นรูปธรรมหมายถึงเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง หรืออยู่ในรูปของสวัสดิการต่าง ๆ เช่น ยานพาหนะแล้วแต่กรณี ส่วนค่าตอบแทนที่เป็นนามธรรมอันหมายถึง เกียรติยศ ศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจ ความสุขใจ จากการได้รับการยอมรับนับถือ ศรัทธา จากประชาชนและเพื่อนร่วมงานที่รับรู้ผ่านทางการพิจารณา พิเคราะห์คดีอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยจิตบริสุทธิ์ยุติธรรม ตามวิธีการอันชอบธรรม และโปร่งใสอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Maslow ที่ว่ามนุษย์ต้องการเกียรติยศเป็นที่ยอมรับเคารพยกย่องเพื่อเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจเห็นตนเองมีคุณค่า และได้รับการเห็นคุณค่าจากผู้อื่นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับเทอดศักดิ์ เดชคง : (2541) ที่กล่าวว่า การมีความคิดดีย่อมส่งผลต่ออารมณ์ในด้านดีและการกระทำในด้านดีที่หวังผลสำเร็จได้ ซึ่งความคิดในแง่ดีจะซึมซาบเข้าไปในจิตใจได้สำนึกและส่งผลต่อการแสดงออกของบุคคล เมื่อได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ ประกอบกับความสามารถทางสติปัญญา เป็นผลให้เข้าใจถึงความหมายของประสบการณ์เก่า ๆ ได้ดีขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด รวมถึงการมีสำนึกถึงคุณค่าของความถูกต้อง การเข้าถึงคุณค่าทางคุณธรรมและการให้เหตุผลมีมากขึ้น นำไปสู่พัฒนาการทางจริยธรรมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เป็นบันไดไปถึงขั้นระดับของการมีจิตใจที่สูงส่ง ซึ่งอาจเชื่อมโยงส่งผลต่อการเกิดความละเอียดต่อการปฏิบัติภาระหน้าที่ที่ไม่เป็นธรรม แม้ไม่มีใครรู้เห็น (นอกจากตนเอง) ก็จะไม่ปฏิบัตินับได้ว่าเป็นบุคลิกภาพความคิดที่เอื้อและเหมาะสมต่อการปฏิบัติภาระหน้าที่ในวิชาชีพผู้พิพากษา

2) ระบบขั้นตอนการคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาสอบรับราชการเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษามีการคัดกรองได้ดีในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ มานิตย์ สุภาพร 2525 ที่กล่าวว่า การคัดเลือกผู้สมัครสอบเข้าดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาเป็นไปอย่างเข้มงวด เพื่อให้ได้ผู้พิพากษา

ที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดในด้านความรู้ ความสามารถ จิตใจ และความประพฤติ ซึ่งการกำหนดคุณสมบัติมีการแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ

3) ผู้ที่ผ่านการสอบคัดเลือกแล้วต้องเข้ารับการอบรมหลักสูตรผู้ช่วยผู้พิพากษาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ แบบแผนในการวางตนที่เหมาะสม ทำให้ช่วยกล่อมเกลาสรางจิตวิญญาณให้เข้าถึงความเป็นผู้พิพากษา โดยรับทราบถึงบทบาทการวางตนที่เหมาะสม ทั้งการปฏิบัติงานภาระหน้าที่ความรับผิดชอบและการดำรงตนในครอบครัว เพื่อให้มีการครองตนให้เป็นที่ยึดถือ สร้างศรัทธาและความเหมาะสมกับการเป็นตุลาการที่ดี ซึ่งเป็นไปตามแนวทางที่บรรพตตุลาการเคยวางไว้ตามกรอบของประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ

สำหรับบุคลิกภาพลักษณะเฉพาะตัวของผู้พิพากษา จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีความกล้าหาญ มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ ทำอะไรด้วยความตั้งใจที่เด็ดเดี่ยว มั่นคง ปรับสภาวะแยกแยะอารมณ์ได้ดี ตัดสินใจโดยพิจารณาจากทางเลือกโดยใช้เหตุผล และสามารถค้นหาทางเลือกที่มีอยู่ในสถานการณ์ที่กำหนดให้ ดังข้อคำถามที่ว่าหากท่านร่วมปรึกษาคดีแล้วไม่เห็นด้วยท่านมักจะแสดงความคิดเห็นและเสนอเหตุผลให้เจ้าของสำนวนพิจารณา ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะคุณลักษณะที่เป็นคนมีเหตุผลในการตัดสินใจกระทำการใด ๆ ดังนั้น เมื่อมีความเห็นที่แตกต่างไปก็มักจะมีเหตุผลมาสนับสนุนด้วยเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2542) ที่พบว่าส่วนใหญ่ผู้พิพากษามักตัดสินใจโดยใช้ความคิดมากกว่าจะตัดสินใจโดยใช้อารมณ์ ความรู้สึก เป็นคนมีเหตุผล คิดอย่างเป็นระบบ พิจารณาข้อเท็จจริง ศึกษาวิเคราะห์จำแนกแยกแยะและเสนอทางเลือก แต่ไม่สอดคล้องในด้านความยืดหยุ่น โดยงานวิจัยดังกล่าว พบว่า ผู้พิพากษาส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านขาดความยืดหยุ่น ส่วนผลการศึกษาครั้งนี้กลับพบว่า ผู้พิพากษาสื่อสารด้วยความยืดหยุ่น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากงานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้พิพากษากับคู่ความและบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ส่วนการศึกษานี้สอบถามข้อมูลการปรึกษาคดีระหว่างผู้พิพากษากับองค์คณะผลการศึกษาจึงไม่น่าจะถือว่าขัดแย้งกัน ลักษณะงานที่ต้องมีการปรึกษาคดีหรือเข้าร่วมเป็นองค์คณะทำให้ต้องมีการเจรจา สื่อสาร รับฟัง แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกันอยู่เป็นประจำ เพื่อให้ได้คำวินิจฉัยชี้ขาดที่เที่ยงธรรมนั้น รวมถึงการทำความเข้าใจ ปรับอารมณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการทั้งของตนเอง และผู้อื่น ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ประชาธิปไตย ซึ่งยึดถือว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงได้ ถ้ามีเหตุผลที่เหมาะสมกว่า กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ในการทำงานมาพอสมควร เหมือนได้รับการฝึกฝนให้เป็นผู้สื่อสารด้วยความ

ยืดหยุ่น โดยเฉพาะในการปรึกษาคัดกัน จึงทำให้ข้อคำตอบนี้มีค่าเฉลี่ยรองลงมาเท่ากับ 4.81 สอดคล้องกับนักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ฟรอยด์ ซึ่งเชื่อว่าการแสดงออกของบุคคลในปัจจุบันส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่เยาว์วัย อีกส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และการเรียนรู้จากสังคม ส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์มาเป็นลำดับและได้หล่อหลอมให้เกิดเป็นบุคลิกภาพขึ้นมา ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวน่าจะมีอิทธิพลให้เกิดเป็นความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะดำรงตนเป็นผู้พิพากษาที่ดี โดยรักษามาตรฐานความเป็นธรรมและจริยธรรม เพื่อเกียรติศักดิ์แห่งสถาบันตุลาการส่งผลให้ข้อคำตอบของคำถามข้อนี้มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด

2.1.2 ความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรส

จากการศึกษา พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรสโดยรวมอยู่ในระดับสูงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 อาจกล่าวได้ว่า คุณภาพของความสัมพันธ์ต่อคู่สมรสเป็นไปด้วยดีมีความเหมาะสม ทั้งนี้มีข้อควรพิจารณาว่าน่าจะมีผลมาจากปัจจัยหลัก ๆ หลายประการ

ประการแรกคือ การมีทัศนคติที่ดีต่อคู่สมรส สังเกตได้จากข้อคำถาม “แม้ว่าสมาชิกในครอบครัวจะทำให้เหนื่อยใจเพียงใด ท่านยังคงเห็นว่าเขาหรือเธอน่ารักเสมอ ชี้ให้เห็นถึงการเป็นผู้มองโลกในแง่ดี พอใจในสิ่งที่มีอยู่เกิดความรู้สึกพอใจชีวิตซึ่งเป็นลักษณะของผู้มีความฉลาดทางอารมณ์

เหตุผลประการที่สอง คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาพูดคุยในระหว่างพูดคุยกันทำให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความรู้สึกระหว่างกัน นอกจากนี้ยังทำกิจกรรมสันตนาการอย่างพอเพียงเป็นประจำสม่ำเสมอ มีการสร้างบรรยากาศในครอบครัวในเชิงบวกทั้งคำพูดและการกระทำบอถึงการสร้างสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ อุมพร ตรังคสมบัติ ที่กล่าวว่า คู่สมรสต้องมีการรับรู้ถึงปริมาณในการสื่อสารอย่างเพียงพอ และจากการศึกษาได้ข้อค้นพบในด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา โดยพบว่าเมื่อเกิดข้อขัดแย้งกับคู่สมรส กลุ่มตัวอย่างจะไม่พยายามวิเคราะห์หรือประเมินคู่สมรสว่าผิดหรือถูกเพียงฝ่ายเดียว ทางตรงกันข้ามจะวิเคราะห์ว่าตนเองมีส่วนร่วมในปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร พยายามทำความเข้าใจถึงปัญหา รวมถึงค้นคิดขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม จนทำให้สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์เป็นที่พอใจต่อคู่สมรสได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีจิตสำนึกทางอารมณ์ที่มีต่อความรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน เป็นผลให้มีปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่ดีระหว่างการใช้ชีวิตคู่ด้วยกัน เห็นได้จากการแสดงออกทางอารมณ์ต่อคู่สมรสด้วยวิธีการลักษณะต่าง ๆ ดังเช่น เมื่อมีความต้องการ

สิ่งใด ๆ สามารถพูดสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนเองให้คู่สมรสเข้าใจได้ด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกัน แม้ไม่ได้ตั้งใจที่ต้องการหรือตามความคาดหวังก็สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง เข้าใจความรู้สึกของคู่สมรสว่านึกคิดอย่างไร จึงระมัดระวังคำพูด แสดงอารมณ์ สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง ออกมาได้ อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้สึกของคู่สมรสเป็นสำคัญบ่งชี้ถึงการมีความเอื้ออาทรต่อความรู้สึกของคู่สมรส แสดงให้เห็นถึงการรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการแสดงความรักทางอารมณ์ต่อคู่สมรส อีกทั้งยังรับรู้สภาพที่เป็นอยู่ ไม่คิดที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมที่คู่สมรสเป็นอยู่เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของตนเอง

ประการที่สาม ได้ข้อค้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างยอมรับความผิดพลาดของคู่สมรสได้ เป็นผลให้เกิดการเข้าใจ เห็นใจกัน เกิดการให้อภัย ช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากลักษณะของการพิจารณาพิพากษาคดี ได้เห็นถึงความเสียหาย เข้าใจถึงความรู้สึกของผู้เสียหายที่ต้องการให้ได้รับความยุติธรรม ทำให้กลายเป็นคนเห็นใจคู่สมรสไปโดยปริยาย ซึ่งสอดคล้องกับ เทอดศักดิ์ เดชคง ที่กล่าวว่าผู้ที่มีความเห็นใจ ทำให้เกิดความเข้าใจผู้อื่น ทำให้สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ช่วยลดข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้ เป็นอย่างดี ทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจและสัมผัสได้ถึงการใช้ชีวิตของคู่สมรสโดยมองเห็นเป็นสิ่งที่ดีงามและตระหนักถึงความดีที่คู่สมรสปฏิบัติ พร้อมทั้งแสดงออกให้คู่สมรสรับรู้ได้ เป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงการตีความหมายในด้านบวก ดังที่ ชาโลเวย์ และเมเยอร์ กล่าวถึงบทบาทของการคิดว่ามีผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของบุคคลทำให้เกิดการรับรู้ การประเมิน การตีความ และการแสดงออกของอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

จากการศึกษาได้ข้อค้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถหาวิธีสร้างแรงจูงใจที่ดีอาจเป็นโดยใช้ถ้อยคำหรือการแสดงออกด้วยท่าทีที่ปราศจากการวางอำนาจที่เป็นการทำลายสื่อสัมพันธ์ ซึ่งนับว่าเป็นตัวผลักดันพร้อมทั้งเป็นกำลังใจและถือเป็นแรงสนับสนุนอันสำคัญให้คู่สมรสเกิดแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์จนสำเร็จด้วยมาตรฐานที่ดี รวมไปถึงยินดีในความสำเร็จของคู่สมรสเป็นการบ่งบอกถึงการมีความปรารถนาดีด้วยความจริงใจต่อคู่สมรสอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของคู่สมรสที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง

2.1.3 ความฉลาดทางอารมณ์ต่อบุตร

จากการศึกษาพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ต่อบุตรของผู้พิพากษาศาลอาญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 แสดงให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่ดีระหว่างบิดามารดากับบุตร และยังแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศแวดล้อมที่ดีมีปฏิสัมพันธ์แบบเสริมสร้างเชิงแนะนำแทนการตำหนิ การฝึก

ระเบียบอยู่ในทางสายกลาง ไม่เข้มงวดเกินไป การฝึกฝนก็จะค่อยเป็นค่อยไปให้เป็นไปตามธรรมชาติเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย ไม่ตามใจบุตรเกินไป มีการชี้แนะบอกกล่าววิธีที่ถูกต้องที่ควรทำ มีการให้ข้อมูลกับบุตรอย่างเหมาะสมกับวัย มีการตั้งเป้าหมายอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับระดับความสามารถของบุตร ทำให้รับได้กับสภาพความสามารถที่บุตรเป็นอยู่ มีอยู่ ดังนั้นน่าจะกล่าวได้ว่าลักษณะการปฏิบัติต่อบุตร การอบรมเลี้ยงดูนั้นมีการแสดงออกอย่างเหมาะสม

2.2 บทบาทในครอบครัวของผู้พิพากษาศาลอาญา

2.2.1 บทบาทสามีภรรยา

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีบทบาทสามีภรรยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านความไว้วางใจ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.48 รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตนให้เป็นที่ได้รับความไว้วางใจ ทั้งในด้านศักยภาพ ความสามารถในการสื่อสาร การให้คำแนะนำสัญญา ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถเป็นที่พึ่งพิงหรือไม่ทำให้เกิดหวังในเรื่องนั้น ๆ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในความซื่อสัตย์ การแสดงพฤติกรรมอย่างคงที่ เชื่อมั่นในความสัมพันธ์และการดูแลใส่ใจโดยปราศจากข้อสงสัยใด ๆ เกิดการยอมรับและคาดหวังว่าปฏิบัติในสิ่งที่คู่สมรสต้องการได้เป็นผลให้มีการให้อ่านาใจอย่างเหมาะสม อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่มีคะแนนด้านนี้สูงเป็นคนที่ได้รับความไว้วางใจ ห่วงใย ซึ่งแสดงให้เห็นในลักษณะของความช่วยเหลือเกื้อกูล เห็นใจและเต็มใจที่จะช่วยเหลือคนอื่น โดยมีผลอย่างลึกซึ้งต่อความสัมพันธ์ในเกือบทุกมิติของชีวิตสมรสและจากการศึกษาได้ข้อค้นพบว่า การปฏิบัติตนโดยยึดหลักธรรมคำสอนของศาสนาส่งผลให้เกิดการรับรู้สิ่งดีของกันและกัน นำไปสู่การร่วมมือร่วมใจกัน สร้างความเป็นธรรมให้กับคู่สมรส อีกทั้งยังมีการเอาใจใส่ดูแลกันอยู่เสมอ แสดงถึงความสนใจ ทำให้รับรู้ถึงความรัก ความเข้าใจ เป็นกำลังใจที่ดีให้กัน นับเป็นการพัฒนาสัมพันธ์ภาพระหว่างกันให้ดียิ่งขึ้น จากการศึกษายังได้ข้อค้นพบอีกว่า มีการยอมปรับเปลี่ยนแผนที่ได้วางไว้ ซึ่งให้เห็นถึงการไม่ยึดมั่นถือมั่นความคิดของตนเองว่าถูกต้อง อันเป็นการแสดงถึงการมีความยืดหยุ่น ถือว่าเป็นผู้ฟังที่ดี ยินดีรับฟัง ความคิดเห็น อย่างตั้งใจ และเข้าใจ และจากข้อคำถามหากมีข้อขัดแย้งใด ๆ เกิดขึ้นก็มีวิธีการวิเคราะห์ตัดสินใจและดำเนินการได้อย่างสันติวิธี แสดงถึงการมีความพร้อมที่จะรับฟังปัญหา แสดงความคิดเห็นก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นการสนับสนุน ทำให้คู่สมรสสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิตได้อย่างไม่รู้สึกโดดเดี่ยว

จากการศึกษาได้ข้อค้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการพูดโดยใช้ท่าที่อ่อนโยน แสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย สร้างความพึงพอใจในชีวิตให้สูงขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพ ชีวิตการสมรส ซึ่งพฤติกรรมการสื่อสารที่ดีต่อคู่สมรสจะช่วยลดความขัดแย้งในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน อีกทั้งยังมีการระมัดระวังการใช้คำพูด น้ำเสียง กิริยา ท่าทาง อย่างสมานฉันท์ ถือเป็นความสามารถในการคิดค้น ถ้อยคำ แสดงออกถึงความคิดของตน นับเป็น การสื่อสารที่มีคุณภาพโดยมีการคำนึงถึงความรู้สึก และเจตนาของชาวสารที่ต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ อุมพร ตรังคสมบัติ ที่ให้แนวคิดในการใช้ชีวิตคู่ซึ่งสรุปได้ว่าชีวิตคู่จะมีความสุข อย่างยั่งยืนได้นั้นความร่วมมือจากคู่สมรสเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง และหากใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันแบบเน้น ทักษะทางอารมณ์ ให้การประคับประคองอารมณ์ต่อกันจะก่อให้เกิดความสุข อบอุ่นใจ เป็นลักษณะ การแสดงออกทางอารมณ์ต่อคู่สมรสที่เอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีอันส่งผลให้เกิดความเอื้ออาทรต่อกัน เกิดเป็นความผูกพันได้อย่างลึกซึ้ง

จากการศึกษาได้ข้อค้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการยิ้มแย้มกับคู่สมรส เสมอ แสดงให้เห็นถึงการมีภาพความรู้สึกที่ดี ๆ เป็นภาพสะสมอยู่ในความทรงจำภายใต้จิตสำนึก และสามารถพร้อมที่จะแสดงออกมาโดยอัตโนมัติ เช่น ให้อภัยในความผิดพลาดของกันและกันได้เสมอ ทั้งนี้เป็นเพราะมีการนึกถึงความดีของคู่สมรสที่ปฏิบัติให้ ทำให้เกิดการให้อภัย และด้วยใจที่อยากจะ ให้มีความสุขอันแสดงให้เห็นถึงความรัก อีกส่วนหนึ่งคืออยากให้เห็นภาพอารมณ์ดีอยู่ในความรู้สึก ไม่อยากทำร้ายจิตใจ ต้องการสร้างบรรยากาศทางอารมณ์ที่ดี ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการร่วมกัน ตัดสินใจ ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ แก้ปัญหา สันทนการ ช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้าน การดูแลบุตร ซึ่งเป็นหนทางสำคัญทำให้กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว อันเป็นบริบทที่มีอยู่จริง ในการดำเนินชีวิตสมรส สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวในชีวิตสมรสก่อให้เกิดความเข้าใจ เห็นใจ พึงพอใจกัน การปฏิบัติดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาและคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพที่ดี ดังที่ ศรีทัพนิม พานิชพันธ์ กล่าวถึง แนวทางการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันของสามีภรรยา ซึ่งหนึ่งใน แนวทางนั้นได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ในกิจกรรมของครอบครัว การปรับตัวปรับใจ ร่วมใจ แก้ไขสถานการณ์ในชีวิตสมรสด้วยสันติวิธีจะช่วยดำรงความสดใสได้นานที่สุด เพิ่มพูน ความมี ชีวิตชีวาให้กับครอบครัว และยังสอดคล้องกับ รัตนา สิทธิโชคธนารักษ์ 2547 : ที่กล่าวว่าชีวิตสมรส เป็นชีวิตแห่งการปรับตัวเข้าหากัน คู่ที่ปรับตัวเข้าหากันได้ก็จะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขทำให้เกิด ความพึงพอใจในสัมพันธภาพระหว่างกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีคุณภาพชีวิตสมรสของ เลวิส และสเปเนียร์ ที่กล่าวว่า คู่สมรสที่มีคุณภาพชีวิตสูงจะมีการตัดสินใจร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ ได้ดี มีการสื่อสารกันอย่างมีคุณภาพ มีความสำเร็จในการปรับตัวเข้าหากัน มีความสุขในชีวิต

สมรสร่วมกัน มีความกลมกลืนกันในการดำรงชีวิตและในที่สุดมีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน

สิ่งเหล่านี้ทำให้บรรยากาศในครอบครัวเต็มไปด้วยความชื่นชม เกิดการยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน มีการปรับความเข้าใจกัน ผ่านการสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำน้ำเสียงที่น่ายินดี และการแสดงออกทางอารมณ์ด้วยท่าทีที่อ่อนโยน สามารถเหนี่ยวนำให้เกิดบรรยากาศทางอารมณ์ในเชิงบวก ซึ่งมีอิทธิพลส่งผลต่อการรับรู้ของคู่สมรส บ่งบอกถึงความคิด ความรู้สึก ทศนคติที่มีต่อคู่สมรส เกิดเป็นความรู้สึกเอื้ออาทร ผ่อนคลาย สบายใจ และมีผลอย่างลึกซึ้งต่อความสัมพันธ์อันมั่นคงต่อกัน ซึ่งสะท้อนอารมณ์ให้เห็นในลักษณะยิ้มแย้มแจ่มใสกับคู่สมรสได้เสมอ นับว่าเป็นการสะท้อนภาพแห่งความพึงพอใจในชีวิตสมรสที่นำไปสู่ความสุข ความอบอุ่นในครอบครัวได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ที่อธิบายว่า ครอบครัวเป็นหน่วยของบุคคลที่มาปฏิสัมพันธ์กันโดยที่แต่ละคนมีหน้าที่และบทบาทของตนเองตามสถานการณ์ในครอบครัว และมีความคาดหวังต่อบทบาทซึ่งกันและกัน และในการมีปฏิสัมพันธ์จะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การสื่อสารทั้งที่เป็นคำพูด และการแสดงท่าทางหรือความรู้สึก ถ้าแต่ละฝ่ายมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจะเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรส การปฏิบัติตนต่อคู่สมรสด้วยวิธีดังกล่าวน่าจะแสดงถึงการมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีและน่าจะส่งผลให้คู่สมรสได้รับความอบอุ่นใจ พึงพอใจในชีวิตสมรส ดังนั้น จึงน่าจะวิเคราะห์และอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นคู่สมรสที่ดีได้เพราะสามารถปฏิบัติบทบาทสามีภรรยาได้ดี

2.2.2 บทบาทบิดามารดา

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีบทบาทบิดามารดาโดยรวมอยู่ในระดับสูง คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.63 รองลงมาได้แก่ บทบาทด้านการสนับสนุนการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ซึ่งมีปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างเป็นกำลังสำคัญทางเศรษฐกิจของครอบครัว การเป็นเจ้าของทรัพยากร โดยนำรายได้จากการทำงานซึ่งเป็นรายได้หลักนำไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว แสดงถึงความรับผิดชอบต่อครอบครัวสูง นอกจากนี้ยังเป็นผู้เก็บออมทรัพย์เพื่ออนาคตของครอบครัว บ่งชี้ว่าเป็นผู้บริหารการเงินซึ่งเชื่อมโยงไปถึงการได้อำนาจหรือสิทธิพิเศษในสัมพันธ์ภาพคู่สมรส โดยตามทฤษฎีความขัดแย้งอธิบายไว้สรุปได้ว่า ความขัดแย้งเกิดจากการได้อำนาจหรือสิทธิพิเศษในสัมพันธ์ภาพคู่สมรส อำนาจเป็นสิ่งที่บุคคลได้รับมาจากการที่บุคคลเป็นเจ้าของทรัพยากร

คู่สมรสผู้ที่มีทรัพยากรอยู่ในครอบครองมากที่สุดเป็นคนที่อำนาจมากที่สุด คู่สมรสผู้ที่มีอำนาจจะพยายามขัดขวางการใช้อำนาจของผู้ที่อยู่ใต้อำนาจ จึงเป็นความขัดแย้งที่สะสมขึ้น หากคู่สมรสไม่รู้จักปรับบทบาทและไม่รู้จักการประนีประนอมก็จะเกิดปัญหาภายในครอบครัวขึ้นได้ แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีบทบาทด้านการสนทนาการโดยมีการรับประทานอาหารเย็น พุดคุย หรือร่วมกิจกรรมกับครอบครัว ซึ่งในระหว่างการทำกิจกรรมเหล่านี้ อาจมีการแสดงออกทางอารมณ์ให้เห็นถึงซึ่งความรัก ความเอาใจใส่ ห่วงใย ดูแลช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน ทำให้เกิดความเป็นกันเอง สนับสนุนกัน อันนำไปสู่การปรับบทบาทได้อย่างเหมาะสม โดยอาจมีทั้งการประนีประนอม การยืดหยุ่นทั้งทางด้านความคิดและการตัดสินใจ ดังเห็นได้จากข้อคำถามที่ว่า “ท่านเป็นผู้ตัดสินใจเพียงคนเดียวในกิจกรรมสำคัญ ๆ ของครอบครัว ได้คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้โอกาสสมาชิกในครอบครัว ซึ่งอาจหมายถึง บุตรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมสำคัญ ๆ ของครอบครัว นับว่าเป็นการสนับสนุนการมีความยืดหยุ่นทางความคิดและการตัดสินใจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการปรับลดอำนาจบทบาทความเป็นผู้นำ อีกทั้งยังเป็นผู้ประสานความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว

นอกจากนี้แล้วกลุ่มตัวอย่างยังได้รับคำแนะนำของการมีบทบาทเป็นตัวแทนทางสังคมอยู่ในระดับสูง บ่งชี้ถึงบุตรให้การยอมรับนับถือ ชื่นชมในพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรมเลี้ยงดู โดยมีวิธีการปฏิบัติและการแสดงออกทางอารมณ์ที่ดีต่อบุตร ไม่ทำร้ายจิตใจ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการทำงานบ้าน อันแสดงออกให้บุตรเห็นและสัมผัสได้ถึงความรัก ความพึงพอใจ ทำให้บุตรยึดถือเป็นต้นแบบอย่างที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับการแสดงบทบาทบิดามารดาที่ดีของเอเวอร์โชน

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับบทบาทในครอบครัวของผู้พิพากษาศาลอาญา

โดยภาพรวมความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในครอบครัว

ผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแล้วกลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทสามีภรรยา แสดงให้เห็นถึงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการแสดงออกทางอารมณ์ ซึ่งอยู่ในระดับสูงสามารถแสดงบทบาทสามีภรรยาได้ดี แต่ก็มีข้อสังเกตว่าเฉพาะด้านการยอมรับและให้เกียรติคู่สมรสอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ทั้งนี้ น่าจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายประการ ประการแรกเนื่องจากโดยลักษณะอาชีพและข้อจำกัดของวิชาชีพในการทำงานอื่น

เสริม ซึ่งต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมตามกรอบจริยธรรมทำให้กลุ่มตัวอย่างทำงานหรือประกอบกิจกรรมนอกเวลาได้เฉพาะบางด้าน เช่น งานวิชาการ การสอนหนังสือ เป็นต้น มีเวลาว่างเพียงพอประกอบกับจิตสำนึกของความรับผิดชอบต่อครอบครัว ทำให้เมื่อมีเวลาว่างและหลังจากปฏิบัติภาระหน้าที่เสร็จในแต่ละวันแล้วส่วนใหญ่จึงใช้เวลาอยู่กับครอบครัวเป็นการสร้างความอบอุ่นผูกพัน อันเป็นผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวสอดคล้องกับ สิริพรรณ มิ่งวานิช (2537 อ้างใน สุณีย์ พลภาณุมาศ 2546 : 2526) ที่กล่าวว่าความสัมพันธ์ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะดีมาน้อยเพียงใดนั้นควรคำนึงถึงบทบาท หน้าที่ และการปรับตัวเข้าหากันของสมาชิกในครอบครัว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวร่วมกัน มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการยอมรับซึ่งกันและกัน ไม่มีความขัดแย้งบาดหมางกัน มีการช่วยเหลือดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน มีความผูกพัน รักใคร่ทางความรู้สึกและอารมณ์ที่ดีต่อกัน และยังสอดคล้องกับ Lovely and Cherry (1996) อ้างใน กาญจนา ชินาชีวร (2541) ที่กล่าวว่าการผูกพันทางอารมณ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศที่ดีระหว่างสมาชิกซึ่งก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาการด้านความสามารถส่วนบุคคล การมีความผูกพันแน่นแฟ้นและการส่งเสริมซึ่งกันและกันกับสมาชิกในครอบครัว มีส่วนในการส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีของสมาชิก

ประการต่อมาน่าจะเนื่องมาจากผลการศึกษาในวิถีชีวิตสมรสกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติตนโดยยึดหลักธรรมคำสอนของศาสนาไม่สร้างความเดือดร้อนใจมาให้ครอบครัวมีการปฏิบัติตนให้คู่สมรสมีการยอมรับสูง ทั้งในด้านความไว้วางใจให้การเอาใจใส่ดูแลอยู่เสมอ รู้จักสร้างบรรยากาศในครอบครัวในเชิงบวกทั้งคำพูดและการกระทำด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครัว เช่น ตัดสินใจให้คำแนะนำให้ความช่วยเหลือ ช่วยงานบ้าน มีการพักผ่อนสันทนาการร่วมกันอยู่เป็นประจำได้มีการแสดงความรู้สึกที่ดีและไม่ดีอย่างเปิดเผย นับว่าเป็นการเปิดเผยตัวตนต่อกัน รู้จักเลือกใช้ถ้อยคำ การพูด น้ำเสียง ด้วยทำให้อ่อนโยน ซึ่งแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย ทำให้เกิดความผูกพันทางอารมณ์ ปังบอกถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ หากมีข้อขัดแย้งก็จะวิเคราะห์ว่าตนเองมีส่วนร่วมในปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร รวมถึงคิดค้นวิธีการวิเคราะห์ ตัดสินใจและดำเนินการได้อย่างสันติวิธี แสดงถึงมีการแก้ไขข้อขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังยอมปรับเปลี่ยนแผนที่ได้วางไว้เมื่อคู่สมรสได้เสนอแผนที่เหมาะสมกว่า ปังชี้ให้เห็นถึงการมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นของกรมสุขภาพจิตที่กล่าวว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะไม่ใช้วิธีการที่บั่นทอน

ความรู้สึกของคนอื่น แต่จะมีความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ได้ดี จะช่วยทั้งความรู้สึกของตัวเองและช่วยให้อีกฝ่ายสงบลงได้

ด้านการยอมรับ-ให้เกียรติ ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะการที่กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เชื่อมมั่นในความคิด การตัดสินใจ ของตนเองว่า ถูกต้องเหมาะสมกว่า รวมถึงการรับรู้ว่าตนเองเหนือกว่าคู่สมรส ดังนั้นจึงทำให้การยอมรับความคิดเห็นของคู่สมรสอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าศึกษาเปรียบเทียบกับเห็นถึงอาชีพคู่สมรส หากไม่ได้เป็นผู้พิพากษาร่วมกันหรืออาชีพอื่นว่าส่งผลต่อการยอมรับ-ให้เกียรติ หรือไม่

หากคู่สมรสที่มีพื้นฐานทางจิตใจ พื้นฐานการศึกษา ความคิด ความอ่านในระดับเดียวกันหรือสูงกว่าน่าจะทำให้เกิดการยอมรับได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้สอดคล้องกับคำกล่าวของ สเตริฟ-ฟีนาร์ต (Streift-fenart, 1983 : 103) อ้างถึงใน สุจินต์ ไทยกลาง 2541 : 75) ที่กล่าวว่า คู่สมรสที่มีลักษณะพึงพอใจและยอมรับซึ่งกันและกัน จะสามารถคงสัมพันธ์ภาพระหว่างกันได้ดี และสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสได้

จากผลการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานได้ข้อค้นพบว่าผู้พิพากษา มีการยอมรับผู้อื่นในที่นี้ หมายถึง ผู้พิพากษาที่ร่วมเป็นองค์คณะเป็นที่ปรึกษาดี ซึ่งขัดแย้งกับความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรส ซึ่งให้การยอมรับคู่สมรสอยู่ในระดับต่ำถือว่าน้อย ทั้งนี้ น่าจะเป็นผลมาจากคู่สมรสไม่ได้เป็นผู้พิพากษาร่วมกันหรือไม่ นับว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจ น่าศึกษาถึงอาชีพ ฐานะ ระดับการศึกษา สถานะภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ก่อนสมรสของคู่สมรส มีความแตกต่างกัน ส่งผลให้มีการปฏิบัติด้านการยอมรับที่แตกต่างกันหรือไม่เพียงใด หรือมีการให้น้ำหนัก ความสำคัญในประเด็นใด อันเป็นหนทางนำไปสู่การยอมรับได้

2.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานกับบทบาทสามีภรรยาและบทบาทบิดามารดา

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานของผู้พิพากษาไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทสามีภรรยา แสดงให้เห็นว่าผู้พิพากษามีศักยภาพทางอารมณ์ที่ดีพอที่จะแยกแยะอารมณ์ความรู้สึกที่หลากหลายที่เกิดขึ้นกับตนเองในที่ทำงาน

ทั้งนี้เป็นไปได้ว่า จากการที่ต้องพิจารณาพิพากษาคดีที่แตกต่างกันอย่างหลากหลายท่ามกลางผู้เกี่ยวข้องหลากหลายอารมณ์เกือบทุกวัน อาจส่งผลให้มีการปรับสภาวะอารมณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ จึงเป็นผลให้สามารถปรับอารมณ์ให้เข้ากับภาวะแวดล้อมใหม่ ๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว

อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพยายามควบคุมอารมณ์ เพื่อที่จะรักษาสายสัมพันธ์ทางบวกกับคู่สมรสและบุตร เพื่อให้บริบทการดำเนินชีวิตครอบครัวสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่นและมีความสุข ดังนั้นเมื่อปฏิบัติภาระงานเสร็จจึงสามารถปล่อยวางอารมณ์ได้ ส่งผลให้เกิดความผ่อนคลายทางอารมณ์ได้ในระดับหนึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้น้ำอารมณ์ที่มีอยู่นั้นไปทำให้เกิดความไม่เหมาะสมต่อคู่สมรสและบุตรต่อสถานการณ์ในครอบครัว เพราะอาจส่งผลให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเองและคู่สมรสกับบุตรด้วย อาจเป็นเหตุให้ความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกันนั้นเสื่อมสลายลงไปได้ กลายเป็นความรู้สึกที่ไม่ดีสะสมแทน ซึ่งสอดคล้องกับ วิลลาสลักษณ์ ชววัลลีย์ ที่กล่าวถึงผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ดีว่าจะควบคุมอารมณ์ความรู้สึก การแสดงออกของตนเองได้ให้ถูกกับกาลเทศะ ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี ดังนั้นจึงทำให้ข้อค้นพบดังกล่าวไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทสามีภรรยาเช่นเดียวกับที่ผลการศึกษานี้ให้ข้อค้นพบว่าความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทบิดามารดา แสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทบิดามารดาเช่นกัน

2.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรสกับบทบาทสามีภรรยา

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรสของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทสามีภรรยาทุกด้านที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งโดยภาพรวมอาจแปลความหมายได้ว่า ถ้ากลุ่มตัวอย่างท่านใดมีความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรสในระดับสูงก็จะสามารถนำทักษะของความฉลาดทางอารมณ์ไปแสดงบทบาทสามีภรรยาได้ดี ทำให้เพิ่มพูนความมีชีวิตชีวา ดำรงความสดใสในชีวิตรสมรสได้ยาวนาน ด้วยเพราะเหตุว่ามีวิธีการปฏิบัติและการแสดงออกทางอารมณ์ทางด้านบวกต่อคู่สมรส ทำให้คู่สมรสสนองตอบด้วยอารมณ์ทางบวกและวิธีปฏิบัติที่ดีด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Bahr 1989 : 58 (อ้างใน รัตนา สิทธิโชค ธนารักษ์ 2547 : 35-36) ที่พบว่า บุคคลที่บรรลุวุฒิภาวะทางอารมณ์จะมีบุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์แล้ว หรือมีความฉลาดทางอารมณ์ดี เมื่อแต่งงานก็จะเป็นคู่สมรสที่ดีได้ เพราะจะปฏิบัติบทบาทต่าง ๆ ที่เป็นที่ยึดหวังในชีวิตรสมรสได้ดี ปรับตัวเข้ากับความต้องการและความคาดหวังต่าง ๆ ของคู่สมรสได้ดี มีความยืดหยุ่นเข้ากันได้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตรสมรส หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าถ้ามีความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรสในระดับน้อยก็จะสามารถนำทักษะความฉลาดทางอารมณ์ไป

ใช้ในการแสดงบทบาทสามีภรรยาได้น้อย อาจทำให้ขาดความมีสีสันในการดำเนินชีวิตที่จะให้บรรลุเป้าหมายแห่งความสุขและความพึงพอใจได้ ดังที่ อูมาพร ตรังคสมบัติ อธิบายถึงพฤติกรรมที่กระทำต่อกันของสามีภรรยา ณ ขณะใดขณะหนึ่งว่ามีลักษณะเป็นวงกลม สะท้อนโต้ตอบกลับไปกลับมาอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความรู้สึกนึกคิด และการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่งในเวลาต่อมา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงว่าทั้งคู่ต่างก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของกันและกัน

2.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ต่อบุตรกับบทบาทบิดามารดา

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ต่อบุตรของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทบิดามารดาทุกด้านที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจแปลความหมายได้ว่า โดยภาพรวมถ้ากลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางอารมณ์ต่อบุตรอยู่ในระดับสูง ก็จะสามารถนำทักษะของความฉลาดทางอารมณ์ไปใช้ในการแสดงบทบาทบิดามารดาได้ดี ส่งผลให้บุตรดำรงชีวิตในทุก ๆ มิติ ได้ด้วยความมั่นใจพร้อมกับเกิดความรู้สึกที่ผ่อนคลายเป็นสุขและอบอุ่นใจ หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า ถ้ามีความฉลาดทางอารมณ์ต่อบุตรในระดับน้อยก็จะสามารถนำทักษะของความฉลาดทางอารมณ์ไปใช้ในการแสดงบทบาทบิดามารดาได้น้อย ส่งผลให้บุตรดำรงชีวิตด้วยความรู้สึกที่ขาดความมั่นคงทางอารมณ์และขาดความอบอุ่นซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ ได้ในที่สุด

บทสรุปของวิชาชีพผู้พิพากษา ในมิติสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์กับบทบาทในครอบครัว ภาพรวมที่ได้จากผลการศึกษา พบว่า ผู้พิพากษาส่วนมากมีความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานในระดับสูงมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่ดีต่อคู่สมรสและบุตร นับได้ว่าเป็นผู้มีศักยภาพทางอารมณ์สูง โดยใช้ภูมิปัญญาค้นหาแนวทางหรือจัดระบบวิถีชีวิต นำมาคิดแบบเชื่อมโยง บูรณาการ สร้างขึ้นมาเป็นวัฒนธรรมในครอบครัวตนเอง สามารถนำมาปรับใช้แก้ไขปัญหาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากสภาพการณ์ต่าง ๆ ขณะดำเนินชีวิต ซึ่งส่งผลให้มีการแสดงบทบาทในครอบครัวทั้งในมิติของบทบาทสามีภรรยาและบทบาทบิดามารดาได้อย่างมีคุณภาพที่เหมาะสม จากการศึกษาได้ข้อค้นพบต่าง ๆ ซึ่งตรงกับคุณสมบัติของผู้นำที่มีทักษะความฉลาดทางอารมณ์ของ ดร.แดเนียล เอ เฟลด์แมน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าผู้พิพากษาส่วนใหญ่เป็นผู้มีภาวะผู้นำที่มีความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานสูง

นอกจากนี้ จากการที่ผู้พิพากษาไม่สามารถรับเป็นที่ปรึกษาคดีหรือทำงานเสริมอย่างอื่นได้อันอาจกระทบต่อการปฏิบัติภาระหน้าที่ด้านความเป็นอิสระเป็นกลางในการทำงาน ซึ่งเป็นข้อจำกัดของวิชาชีพนี้จึงเป็นผลดีต่อการสร้างโอกาสและมีเวลาให้กับครอบครัว

ในการดูแลเอาใจใส่ ทำกิจกรรมสันตนาการร่วมกับครอบครัวซึ่งเป็นหนทางสำคัญนำไปสู่การสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดี ส่งผลให้เกิดความอบอุ่นใจ สามารถร้อยรัดคู่สมรสและบุตรให้เกิดความผูกพัน ทางอารมณ์ต่อกันได้อย่างลึกซึ้งและยืนยาว ตราบใดที่ยังคงความสัมพันธ์อันดีในลักษณะนี้ได้ก็จะ ทำให้คำว่า “ครอบครัว” ซึ่งเป็นสังคมแรกที่เกิดจากการมีสัมพันธ์ต่อกันตามหน้าที่บทบาทสามี ภรรยา นั้นมีความหมายอยู่ในใจของสมาชิกในครอบครัวมากยิ่งขึ้น คงดำรงสภาพความเป็น ครอบครัวอบอุ่นสงบสุขได้อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับ เอกชัย จุละจารัตต์ (2548 : 123) ที่กล่าวว่า ครอบครัวที่สมบูรณ์ที่สุดจำเป็นต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการคิดดี เพื่อที่จะ ได้พบดี ปฏิบัติดีต่อกันอยู่เสมออันเป็นปัจจัยหลักของความสงบในครอบครัว แม้ลักษณะงานที่เป็น ภาระหน้าที่ที่ผู้พิพากษาจะต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ อาจกล่าวได้ว่าผู้พิพากษาต้องเจอกับข้อ พิพาทระหว่างคู่ความเกือบทุกวัน แม้จะต้องประสบปัญหาความซับซ้อนของคดีที่หลากหลาย สร้างความหดหู่ใจ ความเครียดเพียงใดซึ่งอาจถือเป็นแรงกดดันทางหนึ่งภายใต้การปฏิบัติภาระ งานในหน้าที่ นับได้ว่าเป็นภาพชัดเจนที่เกิดขึ้นในวิชาชีพผู้พิพากษา แต่ถึงกระนั้นก็ตามหลังจาก ปฏิบัติภาระงานในหน้าที่สิ้นสุดในแต่ละวัน เมื่อกลับไปดำเนินชีวิตภายในครอบครัว ก็สามารถ แสดงออกทางอารมณ์ต่อคู่สมรสและบุตรผ่านทางการแสดงบทบาทสามีภรรยา บทบาทบิดา มารดาได้ดีแสดงให้เห็นว่าสามารถปล่อยวางอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำงานได้สามารถหาวิธี ผ่อนคลาย ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการรู้จักตัวเอง เข้าใจตัวเอง รวมทั้งการยอมรับจุดบกพร่องของ ตน แล้วพยายามเอาชนะหรือเรียนรู้ที่จะอยู่กับสิ่งนั้นให้ได้ มีจิตสำนึกพินิจพิจารณา สามารถ ค้นหาวิธีการที่เหมาะสมมาปรับใช้จัดการกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ในครอบครัวของตนเองได้ ส่งผล ให้ครอบครัวผู้พิพากษาส่วนมากเป็นครอบครัวที่มีความสุขตามอัตภาพ ปัญหาความแตกแยก พฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัวจึงไม่ค่อยปรากฏให้เห็นในครอบครัวของ ผู้พิพากษา

อีกสาเหตุหนึ่ง น่าจะเป็นเพราะผู้พิพากษามีการพิพากษาพิจารณาคดี ด้วยจิตที่บริสุทธิ์ ยุติธรรมให้คู่ความเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยความโปร่งใส ทำให้ไม่รู้สึกทุกข์ใจหรือค้างคาใจ เพราะถือว่าได้ปฏิบัติภาระงานในหน้าที่อย่างดีที่สุดแล้วประกอบกับ การรู้จักเอาใจใส่ต่ออารมณ์ความรู้สึกของคู่สมรสและบุตร จึงสามารถแยกแยะอารมณ์ ความรู้สึก ระหว่างทำงานกับอยู่บ้านได้ ทำให้ไม่ส่งผลกระทบต่อกู่สมรสและบุตรเป็นผลให้ปรับสภาวะ อารมณ์ได้ดี ขณะดำเนินชีวิตภายในครอบครัว อีกทั้งยังสามารถค้นหาวิธีผ่อนคลาย ปล่อยวาง อารมณ์ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น การมีความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานในระดับสูงนั้นน่าจะเป็น ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยให้ผู้พิพากษาส่งเสริมสร้างสุนทรียภาพทางอารมณ์กลับคืนมาในจิตใจได้

สามารถปรับอารมณ์ระหว่างการทำงานและมีการดำเนินชีวิตประจำวันร่วมกับคู่สมรสและบุตร ซึ่งอาจเป็นแรงสนับสนุนทางอารมณ์ให้รู้สึกเป็นสุขได้อีกหนทางหนึ่ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าแม้ในบางครั้งบางคราวผู้พิพากษาอาจมีงานด่วนที่ต้องปฏิบัติ ดังนั้นคู่สมรสจึงมีส่วนสำคัญยิ่งในการสนับสนุนด้วยความเข้าใจในเหตุผลและความจำเป็นและควรให้กำลังใจ สร้างบรรยากาศแวดล้อมทางอารมณ์ที่ดี เป็นการส่งเสริมให้ผู้พิพากษาสามารถแสดงบทบาท ความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงานได้อย่างเต็มที่ ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อผลสะท้อนกลับคือผู้พิพากษาจะแสดงออกทางอารมณ์ที่ดีทั้งต่อตนเอง สมาชิกในครอบครัว และผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติภาระหน้าที่หลังเวลาเลิกงานจนเกินเวลาอันสมควร อาจเข้าข่ายกรณีคนติดงาน (Workaholics) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อทำให้ความเป็นธรรมทางด้านเวลาแก่คู่สมรสและบุตร อันมีผลเชื่อมโยงไปถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อภาวะสุขภาพจิตโดยรวมของครอบครัวในระยะยาวได้

ดังนั้น การบริหารเวลาให้สมดุลทั้งเวลาการปฏิบัติภาระหน้าที่ เวลาส่วนตัว เวลาการเข้าร่วมสังคม เวลาที่ให้แกครอบครัวอย่างมีคุณค่า ต้องคำนึงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ นับเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งต่อการแสดงบทบาทในครอบครัวอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ ผู้ที่สร้างสมดุลในการบริหารเวลาย่อมก่อให้เกิดความสุขในครอบครัวได้อย่างมั่นคง

ในด้านความรู้สึกเป็นสุขที่น่าจะถือเป็นตัวชี้วัดในวิชาชีพผู้พิพากษาได้นั้น น่าจะมาจากความพอใจจากการให้คู่ความเข้าถึงความยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพด้วยความโปร่งใส และด้วยความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะดำรงตนเป็นผู้พิพากษาที่ดี โดยรักษามาตรฐานความเป็นธรรมและจริยธรรมเพื่อเกียรติศักดิ์แห่งสถาบันตุลาการ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นวิสัยทัศน์และภาพที่ชัดเจนที่ยึดถือเป็นหลักการนำมาปฏิบัติอันสามารถตอบสนองความคาดหวังของสังคมที่มีต่อผู้พิพากษาได้

ในด้านครอบครัวความสุขก็น่าจะมาจากการปฏิบัติต่อคู่สมรสและบุตรให้ได้รับความเป็นธรรม คำนึงถึงสิทธิและประโยชน์ที่พึงได้รับในทุก ๆ ด้าน ด้วยวิธีการอันชอบธรรมโดยเฉพาะด้านการแสดงออกทางอารมณ์จนเป็นที่พึงพอใจในระดับที่สามารถสร้างความผูกพันทางอารมณ์และความอบอุ่นใจได้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งครอบครัวใช้เป็นแนวทางในการสร้างเสริมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ การแสดงบทบาทในครอบครัวในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างผู้พิพากษาศาลอาญาเท่านั้น ดังนั้นผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ไม่อาจสรุปรวมถึงผู้พิพากษาศาลอื่น ๆ โดยรวมได้ เพราะอาจมีสภาพเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องแตกต่างกัน เช่น ประสบการณ์การทำงานหรือในกรณีที่ผู้พิพากษาต้องไปปฏิบัติภาระหน้าที่ที่ต่างจังหวัดคู่สมรสและบุตรอาจไม่ได้ติดตามไปด้วย บริบทการดำเนินชีวิตก็ย่อมแตกต่างกันไป ส่งผลกระทบในรูปแบบที่แตกต่างหรืออาจคล้ายคลึงกันได้ แต่อย่างไรก็ตามยังคงสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปอนุมานหรือเทียบเคียงกับกลุ่มข้อมูลทั่วไปที่มีลักษณะพื้นฐานของประชากรที่ใกล้เคียงกันได้

3.1.1 ความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงาน

1) จากผลการศึกษาโดยภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ผู้พิพากษามีภาวะผู้นำที่มีความฉลาดในการทำงานสูง แม้บางกรณีอาจมีบุคคลบางกลุ่มสะท้อนความคิดเห็นในด้านการแสดงออกทางอารมณ์ในระหว่างการปฏิบัติภาระหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีในแง่ลบ อาทิเช่น ยังมีผู้พิพากษาบางท่านแสดงออกทางอารมณ์ ปฏิกริยา ท่าที ที่ไม่เหมาะสม ภาพดังกล่าวน่าจะเป็นความจริงซึ่งเป็นเพียงส่วนน้อยของสังคมด้วยเพราะเหตุว่าผู้พิพากษาก็เป็นมนุษย์ปุถุชน ดังนั้น จากการศึกษาโดยได้ข้อค้นพบว่า ผู้พิพากษาเป็นผู้รู้จักตัวเองตามสภาพที่เป็นจริง สามารถพิจารณาวิเคราะห์ถึงจุดเด่น รับรู้ข้อบกพร่องของตนเองได้ และได้รับรู้ถึงความสำคัญของการมีความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาได้จากการฝึกฝนอย่างเหมาะสม ดังนั้น ผู้พิพากษาจึงสามารถทบทวนความฉลาดทางอารมณ์ของตนเอง พร้อมทั้งสร้างสภาพจิตใจให้เกิดความรู้สึกพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำและสม่ำเสมอได้ เพื่อสร้างเสริมอารมณ์ทางบวกอันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมีความสุขได้

2) เห็นควรให้นำแนวคิดด้านความฉลาดทางอารมณ์เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการจัดการอบรมพัฒนาข้าราชการตุลาการทุกระดับ เพื่อส่งเสริมการแสดงออกทางอารมณ์ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ อันส่งผลถึงการมีบุคลิกภาพการวางตัวได้อย่างทรงเกียรติภูมิ รวมถึงการดำรงตนในระหว่างการปฏิบัติภาระหน้าที่ได้อย่างผ่อนคลาย สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้นอกเหนือจากการอำนวยความสะดวกเพื่อสร้างศรัทธาให้เป็นที่น่าเคารพนับถือในทุก ๆ มิติได้อย่างแท้จริง

3.1.2 ความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรส

จากผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแล้วผู้พิพากษามีความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรสในระดับสูง แต่ก็ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยพบว่ามีจำนวนหนึ่งซึ่งคิดเป็นร้อยละ 10.4 ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรสในระดับปานกลาง ดังนั้นในส่วนนี้ควรมีการ

เสริมสร้าง พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ต่อคู่สมรสให้สูงขึ้น เพื่อเพิ่มพูนความสุขในชีวิตสมรส ในส่วนของผู้พิพากษาที่อยู่ระหว่างพิจารณาการสมรส จึงควรตระหนักและให้ความสำคัญถึง คุณสมบัติด้านความฉลาดทางอารมณ์ประกอบการพิจารณาเลือกคู่สมรสด้วย เพราะเหตุว่า คู่สมรสที่มีพื้นฐานอารมณ์ดีจะมีเสน่ห์เป็นผู้ร่วมสร้างครอบครัวให้อบอุ่น มีความสุข เกิดเป็นสายใย ผูกพันกันได้อย่างมั่นคง ซึ่งขยายผลไปถึงบุตรด้วย

3.1.3 ความฉลาดทางอารมณ์ต่อบุตร

ผู้พิพากษาในฐานะบทบาทบิดามารดาควรหาความรู้ สร้างความเข้าใจ ถึงลักษณะความหลากหลายทางอารมณ์ที่เป็นไปตามธรรมชาติตามพัฒนาการตามวัยของบุตร แต่ละคน เพื่อจะได้มีการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมต่อบุตร เพื่อให้บุตรเกิดความรู้สึกผ่อนคลาย มีความยืดหยุ่น เห็นคุณค่าในตัวเอง โดยสามารถใช้ความฉลาดทางอารมณ์เป็นตัวร่วม ในทุกกิจกรรมที่มีการแสดงบทบาทบิดามารดา เพื่อให้บุตรเติบโตขึ้นมาท่ามกลางภาวะแวดล้อม ที่เอื้อต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดีขึ้นภายในจิตใจของ บุตร อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ตลอดจนมีการดำเนินชีวิตด้วยความรู้สึกเป็นสุขและอบอุ่นใจ

3.1.4 บทบาทสามีภรรยา

จากการศึกษาโดยภาพรวม พบว่า ผู้พิพากษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติ หน้าที่บทบาทสามีภรรยาในระดับสูงเกือบทุกด้าน ซึ่งควรรักษามาตรฐานของตนไว้เพื่อความสุข ของครอบครัวโดยรวม และส่งเสริมค่านิยมในการแสดงบทบาทในครอบครัวร่วมกันระหว่างสามี ภรรยาเพื่อให้เป็นครอบครัวที่อบอุ่น โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าพอใจต่อคู่สมรส และการมีส่วนร่วมในครอบครัว โดยคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงมาก แต่อย่างไรก็ตามแม้ผลได้ ภาพรวมออกมาแสดงให้เห็นถึงการเป็นสามีภรรยาที่ดีแต่มีบางข้อที่พบว่าผู้พิพากษาให้การยอมรับ- ให้เกียรติคู่สมรสอยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้ได้ข้อคิดว่าผู้พิพากษากับคู่สมรสควรพูดคุยกันอย่าง เปิดเผยด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน สร้างความเข้าใจถึงสิ่งที่ต้องการหรือให้น้ำหนักความสำคัญกับ พฤติกรรมทางด้านใด เพื่อให้คู่สมรสได้ตระหนักร่วมรับรู้และมีการพัฒนาตนเองให้มาถึงจุด ในระดับที่ทำให้ผู้พิพากษาเกิดการยอมรับและให้เกียรติอยู่ในใจได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุเพราะว่า การยอมรับและให้เกียรติเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ส่งผลต่อสุขภาพจิต สามารถสะท้อนอารมณ์ ต่าง ๆ นำไปสู่ความพึงพอใจในชีวิตสมรสและความสัมพันธ์ที่อบอุ่นได้ดีมากกว่าที่เป็นอยู่

3.1.5 บทบาทบิดามารดา

จากผลการศึกษาโดยภาพรวม พบว่า ผู้พิพากษาส่วนใหญ่มีบทบาท บิดามารดาอยู่ในระดับสูง โดยมีบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่า

ผู้พิพากษาเป็นกำลังสำคัญทางเศรษฐกิจของครอบครัว ดังนั้นรัฐบาลจึงควรพิจารณาค่าตอบแทนให้ผู้พิพากษาดำรงตนและรับภาระครอบครัวได้อย่างสมฐานะเหมาะสมกับความสำคัญของงานที่ต้องรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น และสอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจโดยพิจารณาถึงข้อจำกัดในวิชาชีพด้วย

นอกจากนี้ยังค้นพบว่า ผู้พิพากษามีบทบาทด้านการใช้เวลาว่างร่วมกับบุตรอยู่ในระดับสูง ซึ่งนำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่ดีระหว่างบิดามารดากับบุตร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรสนับสนุนและส่งเสริมโดยจัดงานสันตนาการตามวาระโอกาสอันเหมาะสมเพื่อให้ผู้พิพากษารวมทั้งคู่สมรสและบุตรทำกิจกรรมสันตนาการร่วมกัน ซึ่งช่วยสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมรู้สึกผ่อนคลายทางอารมณ์เกิดเป็นความสัมพันธ์ที่อบอุ่นระหว่างบิดามารดากับบุตร เพื่อช่วยลดปัจจัยเสี่ยงต่อการคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม นำไปสู่การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ เช่น การติดสารเสพติด การมีขอบเขตของความสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมต่อการคบเพื่อนต่างเพศ รวมถึงการมีปัญหาทางด้านอารมณ์ อีกทั้งเป็นการสร้างโอกาสให้คู่สมรสและบุตรของผู้พิพากษารู้จักกันเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยสนิทสนม เพื่อบุตรหลานได้มีโอกาสช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในอนาคตถือเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างครอบครัวผู้พิพากษาให้มีมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน

นอกจากนี้ ผู้พิพากษาในฐานะบิดามารดายังสามารถสร้างกิจกรรมนันทนาการที่เข้าใจภายในครอบครัว ซึ่งสามารถมัดใจบุตรให้เกิดความสนใจ สนุกสนาน พึงพอใจ รู้สึกต้องการร่วมกิจกรรมกับบิดามารดาด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บุตรมีการกระทำที่ดีงาม รวมไปถึงการไปพักผ่อนนันทนาการนอกบ้านก็สามารถสอดแทรกบ่มเพาะบทบาทที่สังคมนิยมได้ เช่น ในระหว่างการเดินทางไปพักผ่อนหากมีโอกาสพบเห็นเหตุการณ์แวดล้อมรอบตัวที่พอจะสอนชี้แนะถึงความถูกต้อง การยืดหยุ่น การนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม เมื่อมีโอกาสไปที่ห้างสรรพสินค้า อาจสอดแทรกให้บุตรรู้จักพอใจในสิ่งที่มีอยู่ รู้จักหักห้ามใจ โดยใช้จ่ายไม่เกินฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว และเลือกซื้อของตามความจำเป็นอย่างมีเหตุผล

ขณะนั่งดูรายการโทรทัศน์ที่วีรร่วมกันอาจใช้ตัวละครเป็นกรณีศึกษาเรียนรู้การแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมต่อสถานการณ์นั้น ๆ สอนบุตรให้รู้จักอ่านอารมณ์ความรู้สึกด้วยการสังเกตสีหน้ากิริยา ท่าทาง ตัวละคร ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของผลลัพธ์จากการทำสิ่งที่ดีและไม่ดี เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสมไม่กระทบผู้อื่น รู้จักแยกแยะสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีกว่า เรียนรู้เป็นบทเรียนสำหรับตนเองและผู้อื่น รู้จักจับใจความวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ ๆ ที่ตัวละครกำลังกล่าวถึง ในการเล่นกีฬากับบุตรก็สามารถช่วยชี้แนะการรู้จักให้อภัย เห็นใจผู้แพ้ด้วยท่าทีที่เป็นมิตร รู้จักแสดงสปิริต ยอมรับความพ่ายแพ้และชื่นชมในความสามารถต่อผู้ชนะด้วยใจจริง นอกจากนี้ยังมีบทบาทที่สำคัญในด้านอื่น ๆ ดังนี้

1) บทบาทด้านการแก้ปัญหา

บิดามารดาควรปฏิบัติตนให้มีความพร้อมเสมอในการฟังทุกเรื่องราวของบุตรด้วยความตั้งใจ และให้คำแนะนำที่สร้างสรรค์ ส่งเสริมให้บุตรช่วยเหลือตนเองตามวัยให้มากที่สุดและช่วยเหลือบุตรในโอกาสที่เหมาะสมอย่างมีเหตุผล เมื่อประสบปัญหาไม่ควรวิตกกังวลจนเกินเหตุ รู้จักพุดคุยขอความคิดเห็นจากผู้อื่น และวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผล ปฏิบัติตนเป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่บุตรเพื่อสร้างความไว้วางใจนำไปสู่ภาวะร่วมทุกข์ร่วมสุขทุกสภาพการณ์ได้

2) บทบาทด้านการเป็นตัวแทนทางสังคม

บิดามารดาสามารถเป็นแบบอย่างในด้านสังคม หน้าที่การงาน จริยธรรม ความประพฤติ ความมุ่งมั่นไปสู่ความสำเร็จ การแยกแยะปรับสภาวะอารมณ์ การดำรงตนและการแสดงออกทางอารมณ์ให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่ใช้อำนาจไปในทางที่ไม่เหมาะสม การให้ความสำคัญกับคุณค่าที่ดีและมาตรฐานพฤติกรรมของครอบครัว เช่น การเห็นคุณค่า-ความนับถือตนเอง ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ เสียสละ การเดินทางสายกลางทั้งในด้านความมีวินัย ความยืดหยุ่นทั้งด้านการสื่อสาร และด้านอื่น ๆ ตามวาระโอกาสที่เหมาะสม

3) บทบาทการอบรมเลี้ยงดู

บิดามารดาควรอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยที่เน้นการรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมของกิจกรรมในครอบครัว ร่วมกันให้การยอมรับบุตรในสภาพที่บุตรเป็นอยู่ ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ให้อิสระอย่างมีเหตุผลที่เหมาะสม เพื่อให้บุตรเติบโตขึ้นมาท่ามกลางแวดล้อมของการมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี นอกจากนี้ ควรมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างกระแสดิจิทัลที่ดีให้บุตร เพราะเหตุว่าวิถีภาวะของบุตรบางคนอาจยังห่างไกลจากรูปแบบของความคิด วิจรรณญาณ จิตสำนึกที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้มีการปฏิบัติตนตามครรลองที่ดีงาม

4) บทบาทการทำงานบ้าน

การเปิดโอกาสให้บุตรมีส่วนร่วมทำงานบ้านตามความสามารถที่บุตรถนัด โดยกระทำให้บุตรเห็นเป็นตัวอย่างสม่ำเสมอ ช่วยเพิ่มความผูกพันให้บุตรเข้าถึงความเสียสละยอมเหน็ดเหนื่อยของบิดามารดาที่มีต่อบุตรได้มากขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลจากผู้พิพากษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยตรงเพียงฝ่ายเดียว ทำให้ข้อมูลที่ได้รับเป็นข้อมูลที่ผู้ตอบตอบโดยใช้ตนเองเป็นเกณฑ์ และอาจประเมินตนเองในด้านบวก ในการศึกษารั้ต่อไปอาจเพิ่มการสอบถามจากคู่สมรสและบุตรด้วย เพื่อ

นำมาเปรียบเทียบหาความแตกต่างที่อาจเกิดขึ้นได้ตามการรับรู้ของผู้พิพากษา ซึ่งจะช่วยให้ผลงานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2.2 ควรมีการศึกษาถึงพฤติกรรมการแสดงออกทางอารมณ์ของคู่สมรสและบุตรว่ามีอิทธิพลหรือเป็นปัจจัยสนับสนุนส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของผู้พิพากษาได้หรือไม่เพียงใด

3.2.3 ควรมีการศึกษาถึงคู่สมรสที่มีอาชีพเป็นผู้พิพากษาร่วมกัน เพื่อเปรียบเทียบกับคู่สมรสที่มีอาชีพอื่นด้วยว่ามีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ที่แตกต่างกันหรือไม่

3.2.4 ควรมีการศึกษากุมิหลัง สภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู ประสบการณ์ที่ผู้พิพากษาได้รับมาจากการเรียนรู้ในอดีตว่าส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์หรือไม่

3.2.5 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสอบถามในเชิงลึกถึงความคาดหวังและความต้องการของคู่สมรสที่แท้จริง เพื่อสะท้อนภาพความพึงพอใจให้เด่นชัดขึ้นในมุมมองของคู่สมรสและบุตร ซึ่งเป็นองค์ประกอบแวดล้อมคนใกล้ชิดของครอบครัวอันส่งผลถึงความสุข ความสัมพันธ์อันอบอุ่นที่แท้จริง หรือความผูกพันระหว่างกันบนพื้นฐานของปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่ดีที่ปฏิบัติต่อกัน